2025/535

21.3.2025

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2025/535,

18. märts 2025,

millega luuakse Moldova Vabariigi reformi- ja kasvurahastu

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 212,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([1])

ning arvestades järgmist:

(1) Liit on rajatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2 osutatud väärtustele, mille hulka kuuluvad demokraatia, õigusriik ja inimõiguste austamine. Need väärtused on osa 1993. aasta juunis Kopenhaagenis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kehtestatud ühinemiskriteeriumidest (Kopenhaageni kriteeriumid), mis on liidu liikmeks saamise tingimused.

(2) Liidu laienemisprotsess rajaneb kindlaksmääratud kriteeriumidel, õiglasel ja rangel tingimuslikkusel ning saavutatust lähtumise põhimõttel. Jätkuvalt on väga tähtis kindlalt järgida põhimõtet „põhialused kõigepealt“, mis eeldab suure tähelepanu pööramist õigusriigile, põhiõigustele, demokraatlike institutsioonide toimimisele ja avaliku halduse reformile ning majanduskriteeriumidele. Edenemine sõltub sellest, kuidas Moldova Vabariik (Moldova) viib ellu liidu *acquis* järgi joondumiseks vajalikke reforme.

(3) Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda on samuti näidanud, et liidu laienemine on geostrateegiline investeering rahusse, julgeolekusse ja stabiilsusesse. Liit on täielikult ja ühemõtteliselt pühendunud Moldova väljavaatele saada liidu liikmeks. Moldova suunitlus ja ühinemiseks võetud kohustused väljendavad selgelt tema strateegilist valikut ja kuuluvust väärtuste kogukonda. Moldova teekond ELiga ühinemise suunas peab olema kindlalt seotud käegakatsutavate ja konkreetsete edusammudega reformide vallas.

(4) Liidu ja Moldova ühistes huvides on edendada reformide abil oma poliitilisi, õigus- ja majandussüsteeme, pidades silmas tulevast liidu liikmesust, ja toetada ühinemisprotsessi. Liidu liikmesuse väljavaatel on märkimisväärne ümberkujundav mõju, millega kaasnevad positiivsed demokraatlikud, poliitilised, majanduslikud ja ühiskondlikud muudatused ning millega aidatakse kaasa Moldova vastupanuvõime suurendamisele.

(5) Tuleb luua võimalus kasutada juba enne ühinemist ära teatavaid liidu liikmesusega kaasnevaid eeliseid. Eeliste hulgas on tähtsal kohal majanduslik lähenemine. Praegu on Moldova lähenemise määr, see tähendab ostujõu standardites väljendatud SKP elaniku kohta endiselt madal, moodustades liidu keskmisest 29 %, ning edusammud ei ole piisavalt kiired. Moldova sotsiaalsesse ja majanduslikku arengusse oluliseks panustajaks tuleks pidada ka Moldova diasporaad.

(6) Kuna 2024. aasta juunis algasid Moldovaga ühinemisläbirääkimised, tuleb Moldova ühinemist hakata vajalikul määral toetama. Lisaks on oluline viia nimetatud toetus tasemele, mis on võrreldav teiste ühinemisläbirääkimisi pidavate kandidaatriikidega, ning tagada tuleks vastavad vahendid.

(7) Moldova majanduskasvu kava rakendamist tuleb asjakohaselt rahastada uue sihtotstarbelise rahastamisvahendi (edaspidi „rahastu“) kaudu. Rahastu aitab riigil ellu viia kestlikku majanduskasvu ja laienemisprotsessi põhialuste valdkonnas edenemist soodustavaid reforme.

(8) Võttes arvesse Venemaa ebaõiglast Ukraina-vastast agressioonisõda, mis on sügavalt mõjutanud Moldova julgeolekut, majandust ja inimeste elatusvahendeid, samuti jätkuvaid ja enneolematuid hübriidrünnakuid riigi ja selle demokraatlike institutsioonide vastu, peaks rahastu eesmärk olema toetada Moldovat selleks, et ta saaks

([1]) Euroopa Parlamendi 11. märtsi 2025. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 18. märtsi 2025. aasta otsus.

lahendada suuri probleeme, mis puudutavad eelkõige majandust, energeetikat, toitu ja väärtusahelaid. Moldovale tuleks rahastust toetust anda aegsasti ja selle abil peaks Moldoval olema võimalik suurendada vastupanu välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu oma suveräänsusesse, demokraatlikesse protsessidesse ja institutsioonidesse.

(9) Moldova majanduskasvu kava eesmärkide saavutamiseks tuleks investeerimisvaldkondades erilist tähelepanu pöörata sektoritele, mis tõenäoliselt toimivad sotsiaalse ja majandusliku arengu peamiste võimendajatena: ühendatus, taristu, sealhulgas kestlik transport, süsinikuheite vähendamine, energiasüsteemi ümberkujundamine, rohe- ja digipööre, põllumajandus ja toidutööstus, maaelu areng, samuti haridus, tööturul osalemine ja oskuste arendamine, pöörates erilist tähelepanu lastele ja noortele ning kogu riigis elatustaseme tõstmisele.

(10) Rahastu peaks tuginema Moldova assotsieerimiskavale ning idapartnerluse majandus- ja investeerimiskava rakendamisele Moldovas, mis suunas investeeringuid sellistesse elutähtsatesse sektoritesse nagu ühendatus, energiatõhusus ja energiajulgeolek, vältides samal ajal varade kasutuskõlbmatuks muutumist, ettevõtluse arendamine ja konkurentsivõime. Parem pääs liidu ühtsele turule põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna rakendamise kaudu, parem taristu ning osalemine liidu programmides ja poliitikas, tingimusel et Moldova viib oma õigusaktid liidu ühtse turu asjaomaste normidega kooskõlla, annab koheseid ja käegakatsutavaid sotsiaal-majanduslikke eeliseid.

(11) Et parandada ühendatust Moldova ja liidu vahel, on eriti tähtis kestlik transporditaristu, mis peaks toetama Moldova integreerumist liidu transpordivõrku. Läbivaadatud üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) raames pikendas komisjon Läänemere – Musta mere – Egeuse mere Euroopa transpordikoridori Moldovasse. TEN-T on võrdlusalus kestliku transporditaristu, sealhulgas keskkonnahoidlike transpordivahendite, näiteks raudteede, samuti transpordi digiteerimise rahastamiseks. Piiriülesed energiataristuprojektid ja elektrivõrkude ühendused liikmesriikide ja liidu laienemisprotsessis osalevate partnerite vahel on hädavajalikud piirkondliku energiajulgeoleku ja liidusisese integratsiooni jaoks.

(12) Rahastust tuleks toetada investeeringuid ja reforme, mis edendavad Moldova teekonda majanduse ja ühiskonna digiüleminekule kooskõlas liidu 2030. aasta visiooniga, mis on esitatud komisjoni 9. märtsi 2021. aasta teatises „Digikompass 2030: Euroopa tee digikümnendil“, millega edendatakse kaasavat digimajandust, mis toob kasu kõigile kodanikele. Rahastu peaks püüdma hõlbustada Moldoval liiduga seotud üldeesmärkide ja digivaldkonnaga seotud sihtide saavutamist. Nagu komisjon märkis oma 15. juuni 2023. aasta teatises „5G küberturvalisuse meetmepaketi rakendamine“, peaks 5G küberturvalisuse meetmepakett olema liidu rahaliste vahendite eraldamisel lähtepunktiks, et tagada piirkonnas digitaristu projektide puhul turvalisus, vastupidavus ja tervikluse kaitse.

(13) Rahastust tuleks anda toetust kehtestatud kriteeriumidel ja selgetel väljamaksmistingimustel põhinevate üld- ja alaeesmärkide täitmiseks. Nende üld- ja alaeesmärkide poole tuleks püüelda vastastikku tugevdaval viisil. Rahastu peaks toetama laienemisprotsessi, kiirendades kooskõla saavutamist liidu väärtuste, õigusaktide, normide, standardite, poliitika ja tavadega (liidu *acquis*), et saada liidu liikmeks, kiirendama Moldova järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga, samuti kiirendama tema sotsiaal-majanduslikku lähenemist liidule. Samuti peaks rahastu edendama heanaaberlikke suhteid.

(14) Lisaks sotsiaal-majandusliku lähenemise edendamisele peaks rahastu aitama kiirendada reforme, mis on seotud laienemisprotsessi põhialustega, sealhulgas õigusriigi, põhiõiguste, muu hulgas pagulaste, vähemuste hulka kuuluvate isikute, sealhulgas rahvusvähemuste ja romade õiguste, samuti lesbide, geide, biseksuaalsete, trans- ja intersooliste (LGBTI) inimeste õigustega. Ühtlasi peaks rahastu parandama demokraatlike institutsioonide ja haldusasutuste toimimist, riigihankeid, riigiabi kontrolli ja riigi rahanduse juhtimist, võitlust korruptsiooni kõigi vormide ja organiseeritud kuritegevuse vastu, kvaliteetset haridust ja koolitust ning tööhõivepoliitikat ning riigi rohepööret, kliima- ja keskkonnaeesmärkide täitmist.

(15) Rahastu peaks aitama Moldoval valmistuda liidu liikmesuseks kooskõlas olemasoleva laienemismetoodikaga.

(16) Rahastu peaks täiendama olemasolevat majandus- ja rahandusteemalist dialoogi selle ulatust kahjustamata, edendades seeläbi majandusintegratsiooni ja ettevalmistusi liidu mitmepoolseks seireks majanduspoliitika üle.

(17) Rahastu peaks edendama arengu tulemuslikkuse põhimõtete väljatöötamist, järgides seda, et rahastust antav toetus täiendab muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest antavat toetust ja lisandub sellele, püüdes vältida dubleerimist ning tagada koostoime käesoleva määruse alusel antava abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste antava abi vormide vahel, sealhulgas ekspordi- ja arengurahastusest koosnevad integreeritud finantsabi paketid. Väga tähtis on, et Moldova osaleks ka edaspidi muudes liidu rahastamisprogrammides.

(18) Kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega peaks komisjon püüdma tagada, et Moldova parlamendi, kohalike omavalitsuste – kooskõlas Moldova õigusraamistikuga – ja sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteeritakse igakülgselt ja neile on aegsasti kättesaadav asjakohane teave, et nad saaksid programmide kavandamisel ja elluviimisel ning nendega seotud seires sisukalt osaleda.

(19) Selleks et toetada rahastu eesmärke ning tugevdada Moldova asjakohast suutlikkust reformikava rakendada, tuleks anda tehnilist abi ja piiriülese koostöö abi.

(20) Rahastu peaks tagama kooskõla ELi lepingu artiklis 21 sätestatud liidu välistegevuse üldeesmärkidega ja neid toetama, sealhulgas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas kinnistatud põhiõiguste austamise. Eelkõige peaks rahastu tagama inimõiguste ja õigusriigi kaitse ja edendamise.

(21) Rahastu peaks edendama innovatsiooni, teadusuuringuid ning koostööd akadeemiliste ringkondade ja tööstuse vahel, et toetada rohe- ja digipööret, edendades kohalikku tööstust ja pöörates erilist tähelepanu kohaliku tasandi mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja iduettevõtjatele.

(22) Moldova peaks näitama üles tõsiseltvõetavat pühendumust Euroopa väärtustele, sealhulgas tagama kooskõla liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga (ÜVJP), mille hulka kuuluvad liidu piiravad meetmed.

(23) Rahastu rakendamisel tuleks arvesse võtta liidu strateegilist autonoomiat ning liidu ja selle liikmesriikide strateegilisi huve ja väärtusi, millel liit rajaneb.

(24) Rahastu raames võetavad meetmed peaksid toetama edusamme liidu sotsiaalsete, kliima- ja keskkonnastandarditega vastavusse viimisel, ÜRO kestliku arengu eesmärkide, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkuleppe (edaspidi „Pariisi kokkulepe“), ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja kõrbestumise tõkestamise konventsiooni sihtide saavutamisel ning ei tohiks viia keskkonnaseisundi halvenemiseni ega põhjustada kahju keskkonnale ega kliimale. Rahastust rahastatavad meetmed peaksid olema kooskõlas Moldova riiklike energia- ja kliimakavadega, nende riiklikult kindlaksmääratud panusega ja eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. Rahastu peaks aitama kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja võimele kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga ning edendama kliimakerksust. Eelkõige peaksid rahastu rahalised vahendid edendama üleminekut ringmajandusele ning vähese süsinikuheitega, kliimaneutraalsele ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele majandusele.

(25) Käesoleva määruse rakendamisel tuleks juhinduda võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõttest, nagu need on välja töötatud võrdõiguslikkuse liidu strateegiates. See peaks edendama ja arendama soolist võrdõiguslikkust ja soolise aspekti arvestamist, tagama naiste sisulise osalemise otsustusprotsessides ja naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamise ning püüdma kaitsta ja edendada seda, et kõik naised ja tütarlapsed saaksid täielikult kasutada kõiki inimõigusi, samuti ennetama naistevastast vägivalda ja perevägivalda ning võitlema nende vastu, võttes arvesse asjakohaseid ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavasid ning asjakohaseid nõukogu järeldusi ja rahvusvahelisi konventsioone. Lisaks tuleks käesolevat määrust rakendada täielikus kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, sealhulgas lastekaitse ning töötajate õiguste osas. Rahastu rakendamine peaks olema kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja selle protokolliga ning tagama rahastu investeeringute ja tehnilise abi puhul ligipääsetavuse kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/882 ([2]).

([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj).

(26) Võttes arvesse Euroopa rohelepet kui Euroopa kestliku majanduskasvu strateegiat ning kliima- ja elurikkuse eesmärkide poole püüdlemise olulisust kooskõlas Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni institutsioonidevahelises kokkuleppes ([3]) võetud kohustustega, peaks rahastu aitama saavutada üldist eesmärki suunata 30 % liidu eelarve kuludest kliimaeesmärkide toetamisele ja 2024. aastal 7,5 % ning 2026. ja 2027. aastal 10 % elurikkuse eesmärkidele. Kliimaeesmärkide saavutamiseks peaks eraldama vähemalt 37 % tagastamatust rahalisest toetusest (sealhulgas eraldised), mis nähakse ette investeerimisprojektidele, mis kiidetakse heaks naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames, mis on üks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/947 artiklis 32 ([4]) osutatud piirkondlikest investeerimisplatvormidest. Kooskõlas kohustusega anda OECD-le aru ELi rahvusvahelisest kliimarahastusest ning vastavalt muudest rahvusvahelistest lepingutest ja raamistikest tulenevatele kohustustele tuleks nimetatud summa arvutada Rio markerite abil. Juba 2025. aasta juunis hakatakse kohaldama ELi kliimakoefitsiente, mida kohaldatakse kõigi 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku programmide suhtes ja mis on esitatud komisjoni talituste töödokumendis „Kliimaküsimuste integreerimise struktuur mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027“, ka mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 („Naabrus ja maailm“) kliimakulutuste suhtes. Rahastu puhul kasutatakse sama tegutsemisviisi mis teiste rubriigi 6 vahendite puhul, et tagada Moldovas järjepidev kliimaalane aruandlus. Rahastust tuleks toetada meetmeid, mis järgivad täielikult liidu kliima- ja keskkonnaalaseid standardeid ja prioriteete ning olulise kahju ärahoidmise põhimõtet.

(27) Projekt kiidetakse naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heaks pärast seda, kui komisjon on seda hinnanud ja liikmesriigid on naabruspoliitika investeerimisplatvormi nõukogus esitanud positiivse arvamuse.

(28) Komisjon peaks koostöös liikmesriikide ja Moldovaga tagama toetuse andmisel nõuetele vastavuse, sidususe, järjekindluse ja vastastikuse täiendavuse, suurema läbipaistvuse ja vastutuse, sealhulgas rakendades asjakohaseid sisekontrollisüsteeme ja pettustevastast poliitikat. Rahastust antava toetuse eeltingimused peaksid olema, et Moldova järgib ja austab tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi, vabu ja ausaid valimisi, vaba, sõltumatut ja mitmekesist meediat, kohtusüsteemi sõltumatust ja õigusriiki, ning tagab kõigi inimõigustega seotud kohustuste täitmise, sealhulgas vähemuste õiguste austamise.

(29) Rahastut tuleks toetada naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ (edaspidi „instrument „Globaalne Euroopa““) vahenditest ja eelkõige idanaabruse finantseraldisest, ning rahastust tuleks 2025.–2027. aastal anda 520 miljoni euro suuruses summas tagastamatut toetust ja kuni 1 500 miljoni euro suuruses summas laene. Tagastamatu toetus peaks katma 9 % määra alusel moodustatavad eraldised, mida nõutakse laenude katteks ja mis vastavad 135 miljonile eurole, liidu toetuse naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heakskiidetud projektidele, nagu on osutatud käesoleva määruse artikli 18 lõikes 2, ning täiendava toetuse, sealhulgas toetuse kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja tehnilise abi. Tagastamatut toetust tuleks rahastada naabruspiirkonna geograafilisele programmile määruse (EL) 2021/947 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaselt eraldatud rahastamispaketist. Kohaldada tuleks kõiki määruse (EL) 2021/947 sätteid, kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti.

(30) Artikli 19 lõikes 3 osutatud otsused, mis käsitlevad laenudena antava toetuse väljamaksmist, tuleks vastu võtta 1. jaanuarist 2025 kuni 30. juunini 2029. See lõppkuupäev hõlmab aega, mis komisjonil kulub asjaomaste väljamaksmistingimuste eduka täitmise hindamiseks ja sellele järgneva väljamaksmisotsuse vastuvõtmiseks.

(31) Selleks et maksimeerida liidu rahalise toetuse finantsvõimendust lisainvesteeringute ligimeelitamiseks ja tagada liidu kontroll kulude üle, tuleks reformikava toetavaid investeeringuid rakendada naabruspoliitika investeerimisplatvormi kaudu. Moldova peaks vähemalt 25 % talle välja makstud laenusummast tegema kättesaadavaks naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heaks kiidetud investeerimisprojektidele. See lisandub tagastamatule toetusele, mida liit neile projektidele annab.

([3]) Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj).

(32) Rahastu raames antavatest laenudest tulenev finantskohustus ei tohiks moodustada osa välistegevuse tagatise summast määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 4 tähenduses.

(33) Käesoleva määruse suhtes tuleks kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 322 alusel vastu võetud horisontaalseid finantsreegleid. Need reeglid on sätestatud Euroopa Parlamendi määruses (EL, Euratom) 2024/2509 ([5]) (edaspidi „finantsmäärus“) ning nendega on eelkõige kindlaks määratud kord, mille alusel eelarve koostatakse ning seda sihttoetuste, hangete, finantsabi, segarahastamistoimingute ja välisekspertide tasustamise teel otse ja kaudselt täidetakse, ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll.

(34) Rahastu raames toimuvates väljavalimismenetlustes tuleks ette näha rahastamiskõlblikkuse piirangud, kui see on tegevuse eripära arvesse võttes asjakohane, või kui tegevus mõjutab julgeolekut või avalikku korda.

(35) Et tagada rahastu tõhus rakendamine, sealhulgas hõlbustada Moldova integreerimist Euroopa väärtusahelatesse, peaksid kõik rahastu raames rahastatavad ja hangitud asjad ja materjalid pärinema liikmesriikidest, Moldovast, kandidaatriikidest ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalistelt ning riikidest, kes annavad Moldovale toetust tasemel, mis on nende majanduse suurust arvestades võrreldav liidu antava toetusega ja kelle puhul komisjon on otsustanud, et neil on Moldovas välisabile vastastikune juurdepääs, välja arvatud juhul, kui asju ja materjale ei ole üheski neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel hankida.

(36) Moldovaga tuleks sõlmida rahastuleping, et määrata kindlaks liidu ja Moldova vahelise finantskoostöö põhimõtted ning määrata kindlaks rahastust antavate liidu rahaliste vahendite kontrolli, järelevalve, seire, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud vajalikud mehhanismid, makse, lõive ja tasusid käsitlevad reeglid ning meetmed õigusnormide rikkumiste, kelmuste, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja kõrvaldamiseks. Ühtlasi tuleks Moldovaga sõlmida ka laenuleping, milles määratakse kindlaks laenudena antavate rahaliste vahendite haldamise ja rakendamise erisätted. Nii rahastuleping kui ka laenuleping tuleks edastada Euroopa Parlamendile ja nõukogule ühel ajal ja viivitamata.

(37) Rahastulepingus tuleks ette näha Moldova kohustus tagada, et kooskõlas liidu andmekaitsepõhimõtete ja kohaldatavate andmekaitsenormidega kogutakse reformikava rakendamiseks rahalisi vahendeid saavate isikute ja üksuste, sealhulgas tegelike kasusaajate, kohta piisavaid andmeid ning nendele andmetele antakse juurdepääs.

(38) Rahastu rakendamise aluseks peaks olema reformikava, millega luuakse kaasava ja kestliku sotsiaal-majandusliku kasvu edendamise raamistik, mis on selgelt sõnastatud ning kooskõlas liidu ühinemisnõuete ja laienemisprotsessi põhialustega. Reformikava on üldine raamistik rahastu eesmärkide saavutamiseks. Reformikava tuleks koostada tihedas koostöös Moldova parlamendi ja sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, ning nende panust tuleks kajastada. Moldova peaks asjakohasel juhul ja kooskõlas oma õigusraamistikuga püüdma tagada kohalike omavalitsuste kaasamise ja nendega konsulteerimise. Liidu toetuse väljamaksmine peaks sõltuma väljamaksmistingimuste täitmisest ja mõõdetavatest edusammudest nende reformide elluviimisel, mis on ette nähtud komisjoni hinnatud ja ametlikult heaks kiidetud reformikavas. Rahaliste vahendite väljamaksmine tuleks vastavalt struktureerida ja see peaks kajastama rahastu eesmärke.

(39) Reformikava peaks sisaldama sihipäraseid reformimeetmeid ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi ning toetuse väljamaksmise tingimusi, mis on seatud mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena, mille abil hinnata meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning meetmete rakendamise ajakava. Reformikava peaks sisaldama ka naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames rakendamiseks kavandatud investeerimisprojektide esialgset loetelu. Need vahe-eesmärgid tuleks kavandada nii, et need oleksid täidetud 31. detsembriks 2027, kuid samal ajal peaks olema võimalik sellised meetmed üldiselt lõpule viia ka pärast 2027. aastat, ent mitte hiljem kui 31. detsembril 2028. Reformikavas tuleks kirjeldada ka Moldova süsteemi, mille abil tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, korruptsiooni, sealhulgas suurkorruptsiooni, kelmust, pettust ning

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

huvide konflikte rahastust eraldatud rahaliste vahendite kasutamisel, samuti korda, mille abil vältida, et rahastust ja muudest liidu programmidest ning muudelt rahastajatelt ei saadaks topeltrahastust.

(40) Reformikava peaks sisaldama selgitust selle kohta, kuidas aitavad meetmed kaasa kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisele, olulise kahju ärahoidmise põhimõttele ja digiüleminekule.

(41) Reformikava raames võetavad meetmed peaksid aitama muuta riigi rahanduse juhtimis- ja kontrollisüsteemi tõhusamaks, ja luua tulemusliku riigiabi kontrollisüsteemi ning tõkestada rahapesu, maksustamise vältimist, maksudest kõrvalehoidmist, kelmust, pettust ja organiseeritud kuritegevust, et tagada kõigile ettevõtjatele õiglased tingimused. Reformikava peaks sisaldama selliste süsteemide kirjeldust ja läbirääkimiste 32. peatükiga seotud konkreetseid meetmeid, et aidata Moldoval viia oma auditi- ja kontrollinõuded kooskõlla liidu standarditega. Kui rahaliste vahendite väljamaksmise taotlus hõlmab läbirääkimiste 32. peatükiga seotud meedet, millele on osutatud artikli 19 lõikes 2, ei või komisjon vastu võtta otsust, millega antakse rahaliste vahendite väljamaksmiseks luba, välja arvatud juhul, kui ta annab sellisele meetmele positiivse hinnangu.

(42) Reformikava peaks sisaldama ka näitajaid, mille abil hinnatakse käesolevas määruses sätestatud rahastu üld- ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. Need näitajad peaksid põhinema rahvusvaheliselt kokkulepitud näitajatel. Näitajad peaksid olema ka võimalikult sidusad peamiste tulemusnäitajatega, mis on esitatud komisjoni rakendusotsuses, millega kiidetakse heaks Lääne-Balkani reformikavad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1449 ([6]), ja EFSD+ tulemuste mõõtmise raamistikus. Näitajad peaksid olema asjakohased, vastuvõetavad, realistlikud, lihtsad ja usaldusväärsed.

(43) Komisjon peaks hindama reformikava käesolevas määruses loetletud kriteeriumide alusel. Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda reformikava heakskiitmiseks rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([7]). Kui see on asjakohane, peaks komisjon igati arvesse võtma nõukogu otsust 2010/427/EL ([8]) ja Euroopa välisteenistuse rolli.

(44) Finantsmääruse artikli 110 lõike 2 kohane tööprogramm, mis võetakse vastu kooskõlas määruse (EL) 2021/947 asjakohaste sätetega, peaks hõlmama summasid, mida rahastatakse naabruspiirkonna geograafilisele programmile määruse (EL) 2021/947 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaselt eraldatud rahastamispaketist.

(45) Võttes arvesse vajadust rakendada rahastut paindlikult, peaks Moldoval olema võimalik esitada komisjonile põhjendatud taotlus oma rakendusotsuse muutmiseks, kui objektiivsete asjaolude tõttu ei ole enam võimalik reformikava, sealhulgas asjakohaseid väljamaksmistingimusi osaliselt või täielikult täita. Moldoval peaks olema võimalik esitada põhjendatud taotlus reformikava muutmiseks, sealhulgas teha asjakohasel juhul ettepanekuid lisade kohta. Komisjonil peaks olema võimalik oma rakendusotsust muuta.

(46) Reformikava elluviimiseks peaks olema võimalik anda rahalist toetust laenuna. Moldova rahastamisvajadusi arvestades on asjakohane korraldada finantsabi andmine mitmekesise rahastamise strateegia alusel, mis on sätestatud finantsmääruse artiklis 224 ühtse rahastamismeetodina, mis peaks suurendama liidu võlakirjade likviidsust ning liidu emiteerimise atraktiivsust ja kulutõhusust.

(47) Asjakohane on anda Moldovale väga soodsatel tingimustel laene, mille maksimaalne tagasimaksetähtaeg on 40 aastat ja mille põhisumma tagasimaksmine ei alga enne 2034. aastat.

(48) Kuna rahastust Moldovale laenudena antava toetusega seotud finantsriskid on võrreldavad finantsriskidega, mis on seotud määruse (EL) 2021/947 kohaste laenutehingutega, peaks vastavalt finantsmääruse artiklile 214 käesoleva määruse kohastest laenudest tulenevate finantskohustuste katteks moodustatavate eraldiste määr olema 9 % ja eraldiste moodustamiseks tuleks kasutada naabruspiirkonna geograafilisele programmile määruse (EL) 2021/947 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaselt eraldatud rahastamispaketti.

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu (ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj).

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([8]) Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/427/EL, millega määratakse kindlaks Euroopa välisteenistuse korraldus ja toimimine (ELT L 201, 3.8.2010, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj).

(49) Käesoleva määruse kohastest laenudest tuleneva finantskohustuse tarbeks moodustatavate eraldiste määr peaks olema 9 %, mis vaadatakse läbi vähemalt iga kolme aasta järel alates käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Komisjonil on õigus võtta vastu delegeeritud õigusakt, mis on ette nähtud määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 5 neljandas lõigus.

(50) Tagamaks, et Moldova käsutuses on esimeste reformide elluviimiseks vajalik starditoetus, peaks Moldoval olema eelmaksetena juurdepääs kuni 18 %-le rahastu raames ette nähtud rahalise abi kogusummast, millest on maha arvatud täiendav toetus, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonidele antav toetus ja tehniline abi ning laenude katteks moodustatavad eraldised, tingimusel et rahalised vahendid on kättesaadavad ja rahastust toetuse saamise eeltingimused on täidetud.

(51) Liidu toetuse andmisel Moldovale on oluline tagada nii paindlikkus kui ka programmeeritavus. Moldova peaks iga kuue kuu tagant esitama igakülgselt põhjendatud taotluse rahaliste vahendite väljamaksmiseks hiljemalt kahe kuu möödumisel reformikava heakskiitvas komisjoni rakendusotsuses sätestatud vahe-eesmärkide kavandatud täitmise tähtajast. Selleks tuleks rahastu vahendid välja maksta kindlaksmääratud poolaasta ajakava alusel olenevalt rahaliste vahendite kättesaadavusest, tuginedes Moldova esitatud rahaliste vahendite väljamaksmise taotlusele, ning pärast seda, kui komisjon on kontrollinud nii makromajandusliku stabiilsuse, usaldusväärse avaliku sektori finantsjuhtimise, eelarve läbipaistvuse ja järelevalvega seotud üldtingimuste kui ka asjakohaste väljamaksmistingimuste rahuldavat täitmist. Kui väljamaksmistingimus ei ole reformikava heakskiitvas rakendusotsuses sätestatud esialgse ajakava kohaselt täidetud, võib komisjon sellele tingimusele vastavad rahalised vahendid osaliselt või täielikult kinni pidada, järgides osalise makse puhuks kehtestatud metoodikat. Kinnipeetud rahalised vahendid võib välja maksta järgmise vahendite väljamaksmise perioodi jooksul ja kuni 12 kuu jooksul pärast esialgses ajakavas seatud algset tähtaega, kui väljamaksmistingimused on täidetud. Esimesel rakendamisaastal tuleks seda tähtaega pikendada alates esialgsest negatiivsest hinnangust 24 kuuni.

(52) Erandina finantsmääruse artikli 116 lõigetest 2 ja 5 tuleks kehtestada riigieelarvesse tehtavate maksete maksetähtaeg, mis algab Moldovale väljamakseid lubavast otsusest teavitamise kuupäevast, ning välistada komisjonilt Moldovale viivise maksmine.

(53) Komisjon peaks eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames Euroopa Parlamendi esitatud taotluse korral esitama üksikasjaliku teabe liidu eelarve täitmise kohta rahastu raames, eelkõige tehtud auditite, sealhulgas tuvastatud puuduste ja võetud parandusmeetmete kohta, ning naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heakskiidetud projektide kohta, sealhulgas kohaldataval juhul Moldova kaasrahastamissumma ja muud rahastamisallikad, sealhulgas liidu muudest rahastamisvahenditest.

(54) ELi lepingu artikli 29 ja ELi toimimise lepingu artikli 215 alusel vastu võetud liidu piiravate meetmete raames ei tohiks rahalisi vahendeid ega majandusressursse teha otse ega kaudselt kättesaadavaks loetellu kantud juriidilistele isikutele, üksustele ega asutustele või nende kasuks. Seetõttu ei tohiks selliseid loetellu kantud üksusi ega neile kuuluvaid või nende kontrolli all olevaid üksusi rahastust toetada.

(55) Läbipaistvuse ja vastutuse huvides peaks Moldova avaldama ajakohastatud andmed selliste vahendite lõplike saajate kohta, kes saavad reformide ja investeeringute tegemiseks rahastust kumulatiivselt rohkem kui 50 000 eurot.

(56) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ([9]) ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95 ([10]), (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ([11]) ja (EL) 2017/1939 ([12]) kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, kelmuste, pettuste, huvide konfliktide ja topeltrahastamise ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist ning kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist.

([9]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj).

([10]) Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj).

([11]) Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramise eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj).

([12]) Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj).

(57) Eelkõige peaks Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) olema vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust, pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

(58) Kooskõlas finantsmääruse artikliga 129 tuleks komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuurile anda vajalikud õigused ja juurdepääs, sealhulgas kolmandate isikute poolt, kes on kaasatud liidu rahaliste vahendite haldamisse.

(59) Komisjon peaks rahastu kasutamisel tagama liidu finantshuvide tulemusliku kaitse. Võttes arvesse pikaajalist Moldovale antud finantsabi ka kaudse eelarve täitmise raames ning võttes arvesse riigi järkjärgulist kooskõlla viimist liidu sisekontrollistandardite ja -tavadega, peaks komisjon suurel määral tuginema Moldova sisekontrolli- ja pettuseennetussüsteemide toimimisele. Eelkõige tuleks komisjoni ja OLAFit ning kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuuri viivitamata teavitada kõigist võimalikest õigusnormide rikkumise, kelmuse, pettuse, korruptsiooni ja huvide konflikti juhtumitest, mis kahjustavad rahastu vahendite rakendamist.

(60) Lisaks peaks Moldova andma komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest ja pettustest, mille kohta on tehtud esmane halduslik või kohtulik järeldus, ning hoidma teda haldus- ja kohtumenetluse edenemisega kursis. Et viia selline teavitamine kooskõlla liikmesriikide hea tavaga, peaks see olema elektrooniline, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

(61) Moldova peaks kehtestama seiresüsteemi, mille kaudu saadud andmeid kasutatakse reformikava väljamaksmistingimuste täitmise kohta iga poole aasta tagant esitatavas aruandes, mis lisatakse rahaliste vahendite väljamaksmise poolaastataotlusele. Moldova peaks rahastust toetavate meetmetega seoses koguma andmeid ja teavet, mille alusel ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmusi, pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte, ning võimaldama nendele juurdepääsu.

(62) Komisjon peaks tagama, et kasutusele on võetud selged seiremehhanismid ja sõltumatud hindamismehhanismid, mis tagaksid liidu eelarve täitmisel tulemusliku vastutuse ja läbipaistvuse ning käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tehtavate edusammude tulemusliku hindamise.

(63) Komisjon peaks esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule igal aastal käesoleva määruse eesmärkide saavutamise edenemise kohta aruande.

(64) Komisjon peaks rahastut pärast selle lõppemist hindama.

(65) Moldova peaks toetama vaba, sõltumatut ja mitmekesist meediat, mis parandab ja edendab arusaamist liidu väärtustest ja võimalikust liidu liikmesusest tulenevatest eelistest ja kohustustest, võttes samal ajal otsustavaid meetmeid võitluses välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu. Samuti peaks see tagama üldsuse ennetava, selge ja järjepideva teavitamise, sealhulgas liidu toetuse valdkonnas. Liidu rahaliste vahendite saajad peaksid juhtima aktiivselt tähelepanu liidu rahaliste vahendite päritolule ja tagama liidu rahastamise nähtavuse kooskõlas ELi välistegevuse alase teabe edastamise ja nähtavuse käsiraamatuga.

(66) Rahastu rakendamisega peaks kaasnema tõhus strateegiline teavitustegevus ja avalik diplomaatia liidu väärtuste edendamiseks ning liidu toetuse lisaväärtuse ja Moldova kodanikele rahastust tuleneva kasu esiletoomiseks.

(67) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(68) Et anda Moldovale rahalisi vahendeid aegsasti ja viivitusteta, peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimisese ja kohaldamisala

1. Käesoleva määrusega luuakse ajavahemikuks 2025–2027 Moldova Vabariigi (Moldova) reformi- ja kasvurahastu (edaspidi „rahastu“).

2. Rahastust antakse Moldovale abi liiduga seotud reformide elluviimiseks, eelkõige liidu väärtustega kooskõlas olevate kaasavate ja kestlike sotsiaal-majanduslike reformide ja laienemisprotsessi põhialuseid puudutavate reformide elluviimiseks, ja tehakse investeeringuid Moldova reformikava rakendamiseks.

3. Rahastu rakendamise suhtes kohaldatakse määrust (EL) 2021/947, kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „rahastuleping“ – komisjoni ja Moldova vahel sõlmitud kokkulepe, milles määratakse kindlaks põhimõtted, mille kohaselt teevad Moldova ja komisjon käesoleva määruse alusel finantskoostööd; see kokkulepe on rahastamisleping finantsmääruse artikli 114 lõike 2 tähenduses;

2) „laienemispoliitika raamistik“ – Euroopa Ülemkogu ja nõukogu poolt käesoleva määruse rakendamiseks kindlaks määratud üldine poliitikaraamistik, mis hõlmab muudetud laienemismetoodikat; lepinguid, millega luuakse õiguslikult siduvad suhted Moldovaga, kohaldataval juhul kandidaatriikidega peetavaid ühinemisläbirääkimisi reguleerivaid läbirääkimisraamistikke; samuti Euroopa Parlamendi resolutsioone; komisjoni asjaomaseid teatisi, sealhulgas kohaldataval juhul õigusriigi kohta, ning komisjoni ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühisteatisi;

3) „laenuleping“ – liidu ja Moldova vahel sõlmitud leping, milles määratakse kindlaks rahastust laenudena antava toetuse suhtes kohaldatavad tingimused;

4) „reformikava“ – terviklik, sidus ja prioriseeritud komplekt sihipäraseid reforme ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi Moldovas, sealhulgas väljamaksmistingimused, mille alusel hinnata seotud meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning nende rakendamise esialgne ajakava;

5) „meetmed“ – reformid ja investeeringud, mis on ette nähtud III peatüki kohases reformikavas;

6) „väljamaksmistingimused“ – rahaliste vahendite väljamaksmise tingimused, mis on seatud jälgitavate ja mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena, mille Moldova peab täitma, nagu on ette nähtud III peatüki kohases reformikavas;

7) „segarahastamistoiming“ – liidu eelarvest toetatav meede, mille puhul kombineeritakse liidu eelarvest tagastamatus vormis antav toetus arengut rahastavate asutuste või muude avalik-õiguslike finantseerimisasutuste, sealhulgas ekspordikrediidi agentuuride või erasektori finantseerimisasutuste ja investorite antava tagastatavas vormis toetusega;

8) „vahendite lõplik saaja“ – rahastust rahalisi vahendeid saav isik või üksus; finantsabina kättesaadavaks tehtud rahaliste vahendite puhul on vahendite lõplik saaja Moldova riigikassa; naabruspoliitika investeerimisplatvormi kaudu kättesaadavaks tehtud rahaliste vahendite puhul on vahendite lõplik saaja investeerimisprojekti ellu viiv töövõtja või alltöövõtja;

9) „olulise kahju ärahoidmise põhimõte“ – põhimõte, mille kohaselt asjakohasel juhul ei toetata ega viida ellu keskkonnaeesmärki oluliselt kahjustavat majandustegevust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 ([13]) artikli 17 tähenduses;

10) „naabruspoliitika investeerimisplatvorm“ – üks määruse (EL) 2021/947 artiklis 32 osutatud piirkondlikest investeerimisplatvormidest.

Artikkel 3

Rahastu eesmärgid

1. Rahastu üldeesmärgid on:

a) toetada laienemisprotsessi, kiirendades kooskõla saavutamist liidu väärtuste, õigusaktide, normide, standardite, poliitika ja tavadega (liidu *acquis*) reformide vastuvõtmise ja elluviimise teel, pidades silmas tulevast liidu liikmesust;

b) toetada Moldova järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga;

c) kiirendada Moldova majanduse sotsiaal-majanduslikku lähenemist liidule;

d) edendada heanaaberlikke suhteid liikmesriikidega ja liidu laienemisprotsessis osalevate partneritega ning inimestevahelisi kontakte.

2. Rahastu alaeesmärgid on järgmised:

a) tugevdada veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriiki ja põhiõigusi, demokraatlike institutsioonide toimimist, sealhulgas polariseerumise vähendamist, tugevdada avalikku haldust ning täita majanduskriteeriume; muu hulgas edendada sõltumatut kohtusüsteemi, tugevdada julgeolekut ja stabiilsust, jõulisemalt võidelda kelmuse, pettuse ning korruptsiooni kõigi vormide, sealhulgas suurkorruptsiooni, oligarhide mõju ja onupojapoliitika, organiseeritud kuritegevuse, piiriülese kuritegevuse ja rahapesu, samuti terrorismi rahastamise, maksudest kõrvalehoidmise, maksupettuse ning maksustamise vältimise vastu; suurendada rahvusvahelise õiguse järgimist; tugevdada meediavabadust ja meedia sõltumatust ning akadeemilist vabadust; võidelda vaenukõne vastu; luua kodanikuühiskonnale soodne keskkond, soodustada sotsiaaldialoogi; edendada soolist võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamist, edendada laste õigusi, mittediskrimineerimist ja sallivust, et tagada pagulaste ja vähemuste hulka kuuluvate isikute, sealhulgas rahvusvähemuste ja romade, samuti LGBTI inimeste õiguste austamine ja seda võimendada;

b) liikuda Moldova täielikult vastavusse viimise suunas liidu ÜVJP-ga, sealhulgas liidu piiravate meetmetega;

c) aidata leevendada probleeme, mis tulenevad Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast ja katsetest destabiliseerida Moldovat, võidelda desinformatsiooni, hübriidohtude ning välisriigist, eelkõige Venemaalt lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumisega, mis on suunatud Moldova suveräänsuse, demokraatlike protsesside ja institutsioonide ning liidu ja selle väärtuste vastu;

d) liikuda liidu viisapoliitikaga ühtlustamise suunas;

e) tugevdada avaliku halduse tulemuslikkust, suurendada suutlikkust ja investeerida Moldova haldustöötajatesse; tagada juurdepääs teabele, avalik kontroll ja kodanikuühiskonna kaasamine otsustusprotsessidesse; toetada läbipaistvust, vastutuse võtmist, struktuurireforme ja head valitsemistava kõigil tasanditel, sealhulgas avalike vahendite jaotamist ja vahenditele juurdepääsu puudutavaid järelevalve- ja uurimisvolitusi, samuti riigi rahanduse juhtimisel ning riigihangete ja riigiabi kontrolli valdkonnas; toetada algatusi ja organeid, mis on seotud rahvusvahelise õiguse toetamise ja täitmise tagamisega Moldovas;

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj).

f) kiirendada Moldova üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ja kaasavale majandusele, mis on võimeline taluma liidu ühtse turu konkurentsisurvet, ning stabiilsele investeerimiskeskkonnale, ja vähendada tema strateegilist sõltuvust, mitmekesistades energiaallikaid, sealhulgas parandades ühendusi liikmesriikide ja liidu laienemisprotsessis osalevate partneritega, et saavutada energiajulgeolek ja -sõltumatus;

g) edendada Moldova majandusintegratsiooni liidu ühtse turuga, eelkõige kauba- ja investeeringuvoogude suurendamise teel, ja vastupanuvõimeliste liidu väärtusahelatega;

h) toetada suuremat integratsiooni liidu ühtse turuga täiustatud ja kestliku ühendatuse kaudu koostoimes üleeuroopaliste võrkudega, et tugevdada heanaaberlikke suhteid ja inimestevahelisi kontakte;

i) kiirendada kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja Euroopa roheleppega kõiki majandussektoreid, sealhulgas põllumajandus- ja energiasektorit hõlmavat, kaasavat ja kestlikku roheüleminekut kliimaneutraalsusele 2050. aastaks, sealhulgas üleminekut ringmajandusele ning vähese süsinikuheitega kliimaneutraalsele ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele majandusele, tagades samal ajal investeeringute vastavuse olulise kahju ärahoidmise põhimõttele;

j) edendada digiüleminekut ja digioskusi kui kestliku arengu ja kaasava majanduskasvu edendamise vahendeid;

k) edendada innovatsiooni, teadusuuringuid ning koostööd akadeemiliste ringkondade ja tööstuse vahel, et toetada roheja digipööret, edendades kohalikku tööstust ja pöörates eriti tähelepanu kohaliku tasandi mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja iduettevõtjatele;

l) edendada kvaliteetset haridust, koolitust, ümber- ja täiendusõpet kõigil tasanditel, pöörates eriti tähelepanu noortele, sealhulgas noorte töötuse vähendamisele, ajude äravoolu ennetamisele ja vähekaitstud kogukondade, sealhulgas pagulaste toetamisele, ning toetada tööhõivepoliitikat, sealhulgas töötajate õigusi kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, ja võitlust vaesuse vastu;

m) toetada tegevust, mille eesmärk on suurendada muu hulgas teavituskampaaniate kaudu Moldova kodanike teadlikkust liiduga ühinemise eelistest.

Artikkel 4

Üldpõhimõtted

1. Rahastust antavat toetust haldab komisjon kooskõlas ELi-Moldova assotsieerimislepingus ning liidu laienemispoliitikas sätestatud majandusreformide peamiste põhimõtete ja eesmärkidega.

2. Rahastu raames tehtav koostöö on vajaduspõhine ning edendab arengu tulemuslikkuse põhimõtteid: Moldova isevastutus arenguprioriteetide eest, keskendudes selgele tingimuslikkusele ja käegakatsutavatele tulemustele, kaasavad partnerlused sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, samuti läbipaistvus ja vastastikune aruandekohustus. See koostöö põhineb ressursside tulemuslikul ja tõhusal jaotamisel ja kasutamisel.

3. Makromajandusliku finantsabi andmine ei kuulu rahastu kohaldamisalasse.

4. Rahastust antav toetus peab muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest antavat toetust täiendama ja sellele lisanduma. Käesoleva määruse alusel rahastamiskõlblik tegevus võib saada toetust ka muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest, kui selline toetus ei kata samu kulusid ning kui on tagatud piisav järelevalve ja eelarvekontroll. Komisjon tagab vastastikuse täiendavuse ja koostoime rahastu ja muude liidu programmide vahel, et vältida abi dubleerimist ja topeltrahastust.

5. Et edendada oma tegevuse vastastikust täiendavust, sidusust ja tõhusust, teevad komisjon ja liikmesriigid koostööd ning püüavad kooskõlas välisabi valdkonna tegevuse jõulisemaks koordineerimiseks kehtestatud põhimõtetega, sealhulgas tõhustatud koordineerimise kaudu liikmesriikidega kohalikul tasandil, vältida abi dubleerimist ja tagada koostoime käesoleva määruse alusel antava abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste, näiteks rahvusvaheliste organisatsioonide ja asjaomaste rahvusvaheliste finantseerimisasutuste, agentuuride ja liiduväliste abiandjate antava muu abi vormide vahel, sealhulgas liidu antavast ekspordi- ja arengurahastusest

koosnevad integreeritud finantsabi paketid. Selline koordineerimine kohalikul tasandil hõlmab korrapäraseid ja õigeaegseid konsultatsioone ning sagedast teabevahetust kogu rahastu rakendamise jooksul.

6. Rahastu raames toimuvas tegevuses peavoolustatakse ja edendatakse demokraatiat, inimõigusi ja soolist võrdõiguslikkust, järkjärgulist vastavusse viimist liidu sotsiaalsete, kliima- ja keskkonnastandarditega, peavoolustatakse kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, asjakohasel juhul katastroofiohu vähendamist, keskkonnakaitset ja elurikkuse säilitamist, sealhulgas asjakohasel juhul keskkonnamõju hindamise abil, ning toetatakse ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist, edendades integreeritud meetmeid, mis võivad luua kaasnevaid hüvesid ja täita sidusalt mitut eesmärki. Selle juures tuleb vältida varade kasutuskõlbmatuks muutumist ning juhinduda olulise kahju ärahoidmise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõtetest, samuti kestlikkuse integreerimise käsitusest, mis on Euroopa roheleppe alus. Kliimaeesmärkide saavutamiseks peaks eraldama vähemalt 37 % tagastamatust rahalisest toetusest (sealhulgas eraldised), mis nähakse ette naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heaks kiidetud projektidele.

7. Moldova ja komisjon tagavad, et reformikava ettevalmistamise ja rahastu rakendamise ajal võetakse arvesse ja edendatakse soolist võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning sooküsimuste lõimimist. Moldova ja komisjon võtavad asjakohased meetmed, et välistada diskrimineerimine soo, rassi või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal. Komisjon annab nimetatud meetmete kohta aru soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade kohase korrapärase aruandluse raames.

8. Rahastust ei toetata tegevust ega meetmeid, mis on vastuolus Moldova riiklike energia- ja kliimakavadega, nende Pariisi kokkuleppe kohase riiklikult kindlaksmääratud panusega ja eesmärgiga saavutada kliimaneutraalsus hiljemalt 2050. aastaks ega tegevust ja meetmeid millega edendatakse investeeringuid fossiilkütustesse või millel on märkimisväärne kahjulik mõju keskkonnale, kliimale või elurikkusele, välja arvatud juhul, kui selline tegevus või meetmed on tingimata vajalikud rahastu eesmärkide, eelkõige artikli 3 lõike 2 punkti c saavutamiseks, võttes samal ajal arvesse võimalikku üleminekukorda ja järgides ühtlasi energiajulgeoleku tagamiseks kehtestatud keskpikka või pikaajalist energiastrateegiat. Kui see on asjakohane, peavad kõnealuse üleminekukorraga kaasas käima selle kahjuliku mõju vältimiseks, ennetamiseks või vähendamiseks ning võimaluse korral korvamiseks vajalikud meetmed.

9. Kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega, püüab komisjon asjakohasel juhul tagada demokraatliku kontrolli, mis seisneb selles, et Moldova valitsus konsulteerib Moldova parlamendi ja kohalike omavalitsustega – kooskõlas Moldova õigusraamistikuga – ning asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond, vähekaitstud rühmad, pagulased ning kõik vähemused ja kogukonnad, võimaldamaks neil osaleda rahastust rahastamiseks sobiva tegevuse kavandamisel ja elluviimisel ning asjakohasel juhul sellega seotud seire-, kontrolli- ja hindamisprotsessides. Sellise konsulteerimise eesmärk on esindada Moldova ühiskonna mitmekesisust. Lisaks tagab komisjon, et Moldova kodanikuühiskonnal, sealhulgas valitsusvälistel organisatsioonidel on võimalik asjakohaste püsikanalite kaudu teatada kõigist rahastamise või vahendite lõplike saajatega seotud õigusnormide rikkumistest otse komisjonile.

10. Komisjon tagab tihedas koostöös liikmesriikide ja Moldovaga, et täidetakse liidu võetud kohustus suurendada toetuse andmise läbipaistvust ja vastutust toetuse andmise eest, sealhulgas edendades sisekontrollisüsteemide ning pettustevastase poliitika rakendamist ja karmistamist. Komisjon teeb artiklis 24 osutatud rahastu tulemustabeli kaudu üldsusele kättesaadavaks teabe toetuse suuruse ja eraldamise kohta. Moldova avaldab ajakohastatud andmed vahendite lõplike saajate kohta, kes saavad rahastust liidu vahendeid reformide ja investeeringute tegemiseks, nagu on kirjeldatud artiklis 20.

Artikkel 5

Liidu toetuse eeltingimused

1. Rahastust antava toetuse eeltingimused on, et Moldova järgib ja austab tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi, vabu ja ausaid valimisi, vaba, sõltumatut ja mitmekesist meediat, kohtusüsteemi sõltumatust ja õigusriiki, ning tagab kõigi inimõigustega seotud kohustuste täitmise, sealhulgas vähemuste õiguste austamise.

2. Komisjon jälgib lõikes 1 sätestatud eeltingimuste täitmist enne Moldovale rahastust vahendite väljamaksmist, sealhulgas eelmaksete tegemist, ja kogu rahastust toetuse andmise perioodil, võttes igakülgselt arvesse laienemispoliitika raamistikku. Komisjon võtab seireprotsessis arvesse ka rahvusvaheliste organite, näiteks Euroopa Nõukogu ja selle Veneetsia komisjoni ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo asjakohaseid soovitusi.

3. Kui komisjon leiab, et mõned lõikes 1 sätestatud eeltingimused ei ole täidetud, võtab ta vastu sellekohase otsuse ning peab eelkõige artiklis 19 osutatud rahaliste vahendite väljamaksmise kinni, olenemata sellest, kas artiklis 10 osutatud väljamaksmistingimused on täidetud. Komisjon teavitab oma otsusest Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

II PEATÜKK

RAHASTAMINE JA RAKENDAMINE

Artikkel 6

Rakendamine

1. Rahastut tuleks toetada kokku 520 miljoni euro ulatuses instrumendi „Globaalne Euroopa“ vahenditest tagastamatu toetusena ja kuni 1 500 miljoni euro ulatuses laenudena. Laenude summa ei moodusta osa välistegevuse tagatise summast määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 4 tähenduses.

2. Tagastamatut rahalist toetust rahastatakse ajavahemikul 1. jaanuarist 2025 kuni 31. detsembrini 2027 naabruspiirkonna geograafilisele programmile määruse (EL) 2021/947 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaselt eraldatud rahastamispaketist. See summa hõlmab laenude katteks kuni 135 miljoni euro suuruses summas moodustatavaid eraldisi, liidu toetust naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heakskiidetud projektidele, nagu on osutatud artikli 18 lõikes 2, ning täiendavat toetust, sealhulgas tehnilist abi ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele antavat toetust. Seda rahastamist rakendatakse kooskõlas määrusega (EL) 2021/947.

Artikli 19 lõikes 3 osutatud otsused, mis käsitlevad laenudena antava toetuse väljamaksmist, võetakse vastu ajavahemikus 1. jaanuarist 2025 kuni 30. juunini 2029.

3. Liidu toetuse väljamaksmist haldab komisjon kooskõlas reformikavas kindlaks määratud reformide peamiste põhimõtete ja eesmärkidega. Kõik rahalised vahendid, välja arvatud lõikes 2 osutatud täiendav toetus, ja lõikes 6 osutatud vahendid eraldatakse osamaksetena, mis tehakse kaks korda aastas tingimusel, et vajalikud reformid on lõpule viidud kindlaksmääratud tähtajaks, nagu on kokku lepitud reformikavas ja kiidetud heaks komisjoni rakendusotsuses.

4. Moldova teeb vähemalt 25 % talle välja makstud laenust kättesaadavaks investeerimisprojektidele, mis on heaks kiidetud naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames, mis on üks määruse (EL) 2021/947 artiklis 32 osutatud piirkondlikest investeerimisplatvormidest. Rahastulepingus täpsustatakse selle kohustuse üksikasjad ning määratakse kindlaks üksikasjalikud rakendussätted ja -põhimõtted. Selle kohustuse täitmata jätmisel peatatakse rahastu raames tehtavad edasised toimingud ja nõutakse kõnealused summad Moldovalt sisse, nagu on osutatud käesoleva määruse artiklis 19.

5. Täiendav toetus peab vastama vähemalt 20 %-le kogu lõikes 2 osutatud tagastamatust rahalisest toetusest.

6. Kuni 1 % lõikes 2 osutatud tagastamatust toetusest võib kasutada rahastu rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistavaks tegevuseks, seireks, kontrolliks, auditeerimiseks ja hindamiseks, mis on vajalikud rahastu haldamiseks ja selle eesmärkide saavutamiseks, eelkõige uuringuteks, ekspertide kohtumisteks, koolitusteks, konsultatsioonideks Moldova ametiasutustega, konverentsideks, konsultatsioonideks kohalike omavalitsustega kooskõlas Moldova õigusraamistikuga ning asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerite ning kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimiseks, teabe- ja kommunikatsioonitegevuseks, sealhulgas kaasavaks teavitustegevuseks, ning rahastu eesmärkidega seotud liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamiseks, IT-võrkudega seotud kulutusteks, mis keskenduvad infotöötlusele ja -vahetusele, asutusesiseselt kasutatavateks infotehnoloogiavahenditeks, samuti kõigi muude kulude katteks peakorteris ja liidu delegatsioonis, mis on seotud rahastu jaoks nõutava haldus- ja koordineerimistoega. Samuti võib katta kulusid, mis on seotud läbipaistvust toetava ja muu tegevusega, nagu projektide või programmide kvaliteedi kontroll ja seire kohapeal, ning reformide ja investeeringute hindamisel ja rakendamisel korraldatava kogemusnõustamise ja ekspertidepoolse nõustamise kulusid.

7. Rahvusvahelise toetuse maksimeerimiseks võivad rahastajad panustada rahastu rakendamisse sihtotstarbelise välistulu kaudu finantsmääruse artikli 21 lõike 2 tähenduses.

Artikkel 7

Isikute ja üksuste toetuskõlblikkust, asjade ja materjalide päritolu ning rahastuga seotud piiranguid käsitlevad normid

1. Erandina määruse (EL) 2021/947 artiklist 28 võivad rahastust rahastatavate meetmetega seotud hankemenetluses ja sihttoetuste andmise menetluses osaleda rahvusvahelised ja piirkondlikud organisatsioonid ning kõik füüsilised isikud, kes on järgmiste riikide kodanikud, ja juriidilised isikud, kelle tegelik asukoht on järgmistes riikides:

a) liikmesriigid, Moldova, kandidaatriigid ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalised;

b) riigid, kes annavad Moldovale toetust tasemel, mis on nende majanduse suurust arvestades võrreldav liidu antava toetusega ja kelle puhul komisjon on otsustanud, et neil on Moldovas välisabile vastastikune juurdepääs.

2. Lõike 1 punktis b osutatud vastastikuse juurdepääsu võib anda vähemalt üheks aastaks riigile, kes peab liidu üksusi ja rahastu kohaselt toetuskõlblike riikide üksusi võrdetel tingimustel toetuskõlblikuks.

Komisjon teeb otsuse vastastikuse juurdepääsu kohta pärast Moldovaga konsulteerimist.

3. Kõik rahastust rahastatud ja selle raames hangitud asjad ja materjalid peavad pärinema mõnest lõike 1 punktides a ja b osutatud riigist, välja arvatud juhul, kui asjaomaseid asju ja materjale ei ole ühestki neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel saada. Lisaks kohaldatakse lõikes 6 sätestatud piiranguid käsitlevaid norme.

4. Käesoleva artikli kohaseid toetuskõlblikkuse norme ei kohaldata toetuse saamise tingimustele vastava töövõtja või kohaldataval juhul alltöövõtja palgatud või muul viisil seadusliku lepinguga seotud füüsiliste isikute suhtes ja nendega ei tekitata neile kodakondsusega seotud piiranguid, välja arvatud juhul, kui kodakondsusega seotud piirangud põhinevad lõikes 6 sätestatud normidel.

5. Tegevuse puhul, mida kaasrahastab üksus või mida rakendatakse eelarve otsese või kaudse täitmise raames koos finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c osutatud üksustega, kohaldatakse lisaks käesoleva artikli alusel kehtestatud reeglitele ka nende üksuste suhtes kohaldatavaid reegleid, sealhulgas kohaldataval juhul käesoleva artikli lõikega 6 ette nähtud piiranguid, mida on igakülgselt kajastatud nende üksustega allkirjastatud rahastamislepingutes ja lepingudokumentides.

6. Lõigetes 1 ja 3 sätestatud toetuskõlblikkuse norme ning asjade ja materjalide päritolu käsitlevaid norme, samuti lõikes 4 sätestatud füüsiliste isikute kodakondsust käsitlevaid norme võib piirata kodakondsuse või väljavalimismenetluses osalevate juriidiliste isikute geograafilise asukoha või liigi ning asjade ja materjalide geograafilise päritolu alusel, kui:

a) sellised piirangud on nõutavad tegevuse või väljavalimismenetluse eripära või eesmärkide tõttu või kui need piirangud on vajalikud tegevuse tulemuslikuks elluviimiseks;

b) tegevus või konkreetne väljavalimismenetlus mõjutab julgeolekut või avalikku korda, eelkõige seoses liidu, liikmesriikide või Moldova strateegiliste varade ja huvidega, sealhulgas digitaristu, sealhulgas 5G võrgutaristu, side- ja infosüsteemide ning nendega seotud tarneahelate julgeoleku, vastupanuvõime ja terviklikkuse kaitsega.

7. Mittetoetuskõlblikest riikidest pärit avalduse esitajaid ja taotlejaid võib käsitada toetuskõlblikena kiireloomulistel juhtudel või juhul, kui teenused ei ole toetuskõlblike riikide või territooriumide turul kättesaadavad, või muudel igakülgselt põhjendatud juhtudel, kui toetuskõlblikkuse normide kohaldamine muudaks tegevuse elluviimise võimatuks või ülemäära raskeks.

8. ELi lepingu artikli 29 ja ELi toimimise lepingu artikli 215 alusel vastu võetud ELi piiravate meetmete raames ei tehta rahalisi vahendeid ega majandusressursse otse ega kaudselt kättesaadavaks sellistele juriidilistele isikutele, üksustele ega asutustele või nende kasuks, kelle suhtes kohaldatakse liidu piiravaid meetmeid. Rahastust ei toetata otse ega kaudselt selliseid isikuid ja üksusi ega nende omandis või kontrolli all olevaid üksusi, sealhulgas kui tegemist on kaudsete omanike, tarneahelas osalevate alltöövõtjate või tegelike kasusaajatega.

Artikkel 8

Rahastuleping

1. Komisjon sõlmib Moldovaga rahastu rakendamiseks rahastulepingu, milles määratakse kindlaks rahaliste vahendite väljamaksmisega seotud kohustused ja tingimused.

2. Rahastulepingut täiendab artikli 15 kohane laenuleping, milles määratakse kindlaks laenuna antavate rahaliste vahendite haldamise ja kasutamise kord. Rahastuleping, sealhulgas kõik sellega seotud dokumendid, tehakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule kättesaadavaks ühel ajal ja viivitamata.

3. Moldovale antakse rahalisi vahendeid alles pärast rahastulepingu ja laenulepingu jõustumist.

4. Moldovaga sõlmitud rahastuleping ja laenuleping tagavad finantsmääruse artiklis 129 sätestatud kohustuste täitmise.

5. Rahastulepingus määratakse kindlaks vajalikud üksikasjalikud sätted alljärgneva kohta:

a) Moldova kohustus teha otsustavaid edusamme püüdlustes saavutada tugev õigusraamistik kelmuste ja pettuse vastu võitlemiseks ning kehtestada tõhusamad ja tulemuslikumad kontrollisüsteemid, sealhulgas asjakohased mehhanismid rikkumisest teatajate kaitseks, samuti asjakohased mehhanismid ja meetmed, mis võimaldavad tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmust, pettust, korruptsiooni ja huvide konflikte ning hoogustada võitlust rahapesu, organiseeritud kuritegevuse, avaliku sektori vahendite väärkasutamise, terrorismi rahastamise, maksustamise vältimise, maksupettuse ja maksudest kõrvalehoidmise ning muu ebaseadusliku tegevuse vastu, mis mõjutab rahastust antavaid rahalisi vahendeid;

b) rahaliste vahendite väljamaksmise, kinnipidamise ja vähendamise reeglid kooskõlas artikliga 19;

c) üksikasjalikud reeglid, mis käsitlevad Moldova kohustust anda vastavalt artikli 6 lõikele 4 osa laenude kogusummast naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heakskiidetud investeerimisprojektidele;

d) juhtimise, kontrolli, järelevalve, seire, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud tegevus, samuti süsteemi läbivaatamised, uurimised, pettustevastased meetmed ja koostöö;

e) reeglid, mille kohaselt antakse komisjonile aru selle kohta, kas ja kuidas on artiklis 10 osutatud väljamaksmistingimused täidetud;

f) maksude, lõivude ja tasudega seotud reeglid kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikli 27 lõigetega 9 ja 10;

g) meetmed õigusnormide rikkumiste, kelmuste, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide tulemuslikuks ennetamiseks, avastamiseks ja kõrvaldamiseks ning käesoleva määruse raames liidu rahalisi vahendeid kasutavate isikute ja üksuste kohustus viivitamata teavitada komisjoni, OLAFit ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuuri võimalikest ja tegelikest õigusnormide rikkumise, kelmuse, pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti ja muu ebaseadusliku tegevuse juhtumitest, mis mõjutavad rahastust eraldatud vahendeid, ning nende järelmeetmetest;

h) artiklites 21 ja 22 osutatud kohustused, sealhulgas täpsed reeglid ja ajakava, mille kohaselt Moldova andmeid kogub ning need komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuurile kättesaadavaks teeb;

i) kord, millega tagatakse, et laenuna antava toetuse väljamaksmise taotlused jäävad kättesaadava laenusumma piiresse kooskõlas artikli 6 lõikega 1;

j) komisjoni õigus rahastust antavat toetust proportsionaalselt vähendada ja nõuda sisse rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summad, millele on osutatud artikli 6 lõikes 1, või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist, kui esineb liidu finantshuve kahjustav õigusnormide rikkumine, kelmus, pettus, korruptsioon või huvide konflikt, mida Moldova ei ole kõrvaldanud, või kui kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkide täitmisel on toimunud tagasiminek või kui on toimunud rahastulepingus kindlaks määratud kohustuste oluline rikkumine;

k) reeglid ja kord, mille kohaselt Moldova peab rahastu rakendamise seire ja artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamise hindamise eesmärgil aru andma;

l) Moldova kohustus edastada komisjonile elektrooniliselt artiklis 20 osutatud andmed.

III PEATÜKK

REFORMIKAVA

Artikkel 9

Reformikava esitamine

1. Käesoleva määruse alusel toetuse saamiseks esitab Moldova komisjonile ajavahemikku 2025–2027 hõlmava reformikava, mis põhineb sotsiaal-majanduslike ja põhjalike reformide peamistel põhimõtetel ja eesmärkidel, mis on sätestatud Euroopa naabruspoliitika raames sõlmitud ELi-Moldova assotsieerimislepingus ja laienemispoliitika raamistikus.

2. Reformikavas esitatakse artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamise üldine raamistik, milles nähakse ette reformid, mille Moldova peab ellu viima, ja investeerimisvaldkonnad. Reformikava peab sisaldama meetmeid reformide elluviimiseks tervikliku ja sidusa paketi kaudu. Laienemisprotsessi põhialuste, sealhulgas õigusriigi, korruptsiooni, sealhulgas suurkorruptsiooni vastase võitluse, põhiõiguste ja väljendusvabaduse puhul tuleb võtta reformikavas arvesse laienemispoliitika raamistikus esitatud hinnanguid.

3. Reformikava peab olema kooskõlas viimase makromajandusliku ja eelarvepoliitika raamistikuga, mis esitati komisjonile liiduga peetava majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames.

4. Reformikava peab olema kooskõlas Moldova liiduga ühinemise raames ja muudes asjakohastes dokumentides kindlaks määratud reformiprioriteetidega, Pariisi kokkuleppe kohase riiklikult kindlaks määratud panusega ja eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus, ning neid toetama.

5. Reformikavas tuleb järgida artiklis 4 sätestatud üldpõhimõtteid.

6. Reformikava tuleb koostada kaasaval ja läbipaistval viisil, konsulteerides sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

7. Komisjon kutsub Moldovat üles esitama oma reformikava hiljemalt 24. juuniks 2025. Komisjon edastab Moldova reformikava Euroopa Parlamendile ja nõukogule niipea, kui ta on selle kätte saanud.

Artikkel 10

Reformikava kohase rahastamise põhimõtted

1. Rahastuga luuakse reformikava rakendamiseks stiimulid, kehtestades rahaliste vahendite väljamaksmise tingimused. Kõnealuseid väljamaksmistingimusi kohaldatakse artikli 6 lõike 1 kohaste rahaliste vahendite suhtes, välja arvatud täiendav toetus, sealhulgas toetus kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja tehniline abi. Väljamaksmistingimused tuleb esitada mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena. Vahe-eesmärgid kajastavad edusamme konkreetsete sotsiaal-majanduslike reformide elluviimisel ning laienemisprotsessi põhialuste valdkonnas, mis on seotud artiklis 3 sätestatud rahastu eesmärkide saavutamisega kooskõlas laienemispoliitika raamistikuga.

2. Kui lõikes 1 osutatud väljamaksmistingimused on täidetud, makstakse rahalised vahendid sõltuvalt tingimuste täitmise määrast täielikult või osaliselt välja.

3. Rahaliste vahendite väljamaksmiseks peavad olema täidetud ka üldtingimused, milleks on makromajanduslik finantsstabiilsus, usaldusväärne avaliku sektori finantsjuhtimine, eelarve läbipaistvus ja järelevalve.

Rahastu vahenditest ei toetata tegevust ega meetmeid, mis kahjustavad Moldova suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust.

Artikkel 11

Reformikava sisu

1. Reformikavas määratakse eelkõige kindlaks järgmised elemendid, mida tuleb ka põhjendada:

a) meetmed, mis kujutavad endast sidusat, terviklikku ja piisavalt tasakaalustatud tegutsemist artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas struktuurireformid ja investeeringud, ja meetmed artiklis 5 osutatud eeltingimuste täitmiseks, kui see on asjakohane;

b) selgitus selle kohta, kuidas meetmed on kooskõlas artiklis 4 osutatud üldpõhimõtetega ning artikli 9 nõuetega;

c) selgitus selle kohta, kuidas meetmed peaksid veelgi tugevdama artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriiki, põhiõigusi ja korruptsioonivastast võitlust;

d) naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames arutamiseks ja heakskiitmiseks kavandatud investeerimisprojektide ja -programmide esialgne loetelu, sealhulgas nende üldised investeerimismahud ja rakendamiseks kavandatud ajakava;

e) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisele ning tagama nende kooskõla olulise kahju ärahoidmise põhimõttega;

f) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama digiüleminekule;

g) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama haridus-, koolitus-, tööhõive ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele;

h) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama soolisele võrdõiguslikkusele ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamisele ja nende õiguste edendamisele;

i) reformide ja investeeringute esialgne ajakava ning rahaliste vahendite väljamaksmiseks kavandatud tingimused, mis on esitatud mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena, mis plaanitakse saavutada 31. detsembriks 2027;

j) selgitus selle kohta, kuidas meetmed peaksid kaasa aitama järkjärgulisele ja pidevale vastavusse viimisele ÜVJP-ga, sealhulgas liidu piiravate meetmetega;

k) selgitus selle kohta, kuidas meetmed peaksid kaasa aitama suutlikkuse suurendamisele ja investeerimisele Moldova haldustöötajatesse;

l) kord, millega tagatakse Moldova reformikava tulemuslik seire, aruandlus ja hindamine, sealhulgas kavandatavad mõõdetavad kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed vahe-eesmärgid ning lõikes 2 sätestatud asjakohased näitajad;

m) selgitus selle kohta, kuidas Moldova süsteemiga tulemuslikult ennetatakse, avastatakse ja kõrvaldatakse õigusnormide rikkumisi, kelmust, pettust, korruptsiooni, sealhulgas suurkorruptsiooni ja huvide konflikte ning tagatakse riigiabi kontrolli käsitlevate normide täitmine, ning kavandatud meetmed olemasolevate puuduste kõrvaldamiseks reformikava rakendamise esimestel aastatel;

n) reformikava koostamise, ja kui see on juba olemas, siis selle rakendamise puhul kokkuvõte korraldatud konsulteerimisest Moldova parlamendi, kohalike omavalitsustega – kooskõlas Moldova õigusraamistikuga – ja asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, ning selgitus selle kohta, kuidas nende seisukoht reformikavas kajastub;

o) reformikava käsitlev teavitus- ja nähtavuskava, mis on suunatud Moldova kohalikele sihtrühmadele;

p) muu asjakohane teave.

2. Reformikava peab olema tulemuspõhine ja sisaldama näitajaid, mille abil hinnatakse käesoleva määruse artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. Näitajad peavad põhinema rahvusvaheliselt kokkulepitud näitajatel ja Moldova poliitikaga seotud juba olemasolevatel näitajatel, kui see on asjakohane ja vajalik. Näitajad peavad olema ka võimalikult sidusad peamiste tulemusnäitajatega, mis on esitatud komisjoni rakendusotsuses, millega kiidetakse heaks Lääne-Balkani reformikavad määruse (EL) 2024/1449 alusel, ja EFSD+ tulemuste mõõtmise raamistikus.

Artikkel 12

Komisjoni hinnang reformikavale

1. Komisjon hindab põhjendamatu viivituseta Moldova reformikava või kohaldataval juhul selle muudatuse asjakohasust, terviklikkust ja sobivust. Hindamise käigus teeb komisjon Moldovaga tihedat koostööd ning võib esitada tähelepanekuid, küsida lisateavet või nõuda Moldovalt oma reformikava läbivaatamist või muutmist.

2. Käesoleva määruse artikli 11 lõike 1 punktis j sätestatud eesmärgiga seoses võtab komisjon kooskõlas otsusega 2010/427/EL igati arvesse Euroopa välisteenistuse rolli ja panust.

3. Reformikava hindamisel võtab komisjon arvesse asjakohast kättesaadavat analüütilist teavet Moldova kohta, sealhulgas tema makromajanduslikku olukorda ja võla jätkusuutlikkust, põhjendusi ja artiklis 11 osutatud teabeelemente, mille Moldova on esitanud, Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja ja Moldova destabiliseerimise katsete mõju ning muud asjakohast teavet, näiteks artiklis 11 loetletud teavet.

4. Hindamisel võtab komisjon arvesse eelkõige järgmisi kriteeriume:

a) kas reformikava kujutab endast asjakohast, terviklikku, sidusat ja piisavalt tasakaalustatud tegutsemist artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks ja sisaldab artiklis 11 osutatud elemente;

b) kas reformikava ja selles sisalduvad meetmed on kooskõlas artiklis 4 osutatud üldpõhimõtetega ja artikli 9 nõuetega;

c) kas võib eeldada, et reformikava aitab Moldova ja liidu vahelist sotsiaal-majanduslikku lõhet kiiremini ületada ning edendab seeläbi Moldova majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut, toetab lähenemist liidu standarditele, vähendab ebavõrdsust ja tugevdab sotsiaalset sidusust;

d) kas reformikava tugevdab eeldatavasti veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, millele on osutatud artikli 3 lõike 2 punktis a;

e) kas võib eeldada, et reformikava kiirendab Moldova üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ning kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ja kaasavale majandusele seeläbi, et parandatakse ühendatust, tehakse edusamme Moldova rohe- ja digipöörde, sealhulgas elurikkuse valdkonnas, vähendatakse strateegilist sõltuvust ning edendatakse teadusuuringuid ja innovatsiooni, haridust, koolitust, tööhõivet ja oskusi ning laiemat tööturgu, pöörates erilist tähelepanu noortele;

f) kas reformikavas sisalduvad meetmed on kooskõlas olulise kahju ärahoidmise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõtetega;

g) kas reformikavas käsitletakse asjakohaselt võimalikke riske seoses eeltingimuste ja väljamaksmistingimuste täitmisega;

h) kas Moldova kavandatud väljamaksmistingimused on asjakohased ja põhjalikud, kooskõlas laienemispoliitika raamistikuga ning piisavalt sisulised ja selged, et nende täitmise korral saaks rahalised vahendid välja maksta, ning kas kavandatud aruandlusnäitajad on asjakohased ja piisavad, et jälgida üldeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ja neist aru anda;

i) kas Moldova kavandatud kord võimaldab eeldatavasti tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmusi, pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte, organiseeritud kuritegevust ja rahapesu ning tulemuslikult uurida rahastu vahendeid kahjustavaid kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi;

j) kas reformikava kajastab tulemuslikult Moldova parlamendi, kohalike omavalitsuste – kooskõlas Moldova õigusraamistikuga – ja asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide panust.

5. Moldova esitatud reformikava hindamisel võivad komisjoni abistada sõltumatud eksperdid.

Artikkel 13

Komisjoni rakendusotsus

1. Kooskõlas artikliga 12 antud positiivse hinnangu korral kiidab komisjon Moldova esitatud reformikava või kohaldataval juhul kooskõlas artikliga 14 esitatud muudetud kava rakendusotsusega heaks. Nimetatud rakendusotsus võetakse vastu kooskõlas artikli 28 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

2. Lõikes 1 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatakse Moldova poolt ellu viidavad reformid, toetatavad investeerimisvaldkonnad ja reformikavast tulenevad väljamaksmistingimused, sealhulgas ajakava.

3. Lõikes 1 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatakse ka järgmine:

a) artikli 10 lõikes 1 osutatud väljamaksmistingimuste täitmisel Moldova käsutuses olevate koguvahendite esialgne summa ning kooskõlas artikliga 11 struktureeritud graafikujärgsed osamaksed, sealhulgas eelmaksed, mis tehakse siis, kui Moldova on rahuldavalt täitnud reformikava rakendamisega seoses kindlaks määratud asjakohased väljamaksmistingimused, mis on esitatud kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena;

b) laenudena antava toetuse ja tagastamatu toetuse jaotus osamaksete kaupa;

c) tähtaeg, mille jooksul peavad reformide lõplikud väljamaksmistingimused olema täidetud;

d) reformikava seire, aruandluse ja rakendamise kord ning ajakava, sealhulgas asjakohasel juhul artikli 4 lõikes 9 osutatud demokraatliku kontrolli kaudu, ning asjakohasel juhul meetmed, mida on vaja võtta järgimaks artiklit 23;

e) artikli 11 lõikes 2 osutatud näitajad artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude hindamiseks.

Artikkel 14

Reformikava muudatused

1. Kui Moldoval ei ole objektiivsete asjaolude tõttu enam võimalik reformikava, sealhulgas asjakohaseid väljamaksmistingimusi kas osaliselt või täielikult täita, võib ta teha ettepaneku reformikava muuta. Sellisel juhul võib Moldova esitada komisjonile põhjendatud taotluse artikli 13 lõikes 1 osutatud rakendusotsuse muutmiseks.

2. Komisjon võib artikli 28 lõikes 2 ostutatud kontrollimenetlust järgides rakendusotsust muuta, eelkõige selleks, et võtta kooskõlas artiklis 19 sätestatud põhimõtetega arvesse kättesaadavate summade muutust.

3. Kui komisjon leiab, et Moldova esitatud põhjustel on reformikava muutmine põhjendatud, hindab komisjon muudetud kava kooskõlas artikliga 12 ja võib artikli 13 lõikes 1 osutatud rakendusotsust põhjendamatu viivituseta muuta, järgides artikli 28 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlust.

4. Muudatuses võib komisjon nõustuda sellega, et väljamaksmistingimuste täitmise tähtajad pikenevad kuni 31. detsembrini 2028.

Artikkel 15

Laenuleping ja laenutehingud

1. Selleks et rahastada rahastust laenudena antavat toetust, antakse komisjonile õigus laenata vajalikud rahalised vahendid liidu nimel kapitaliturgudelt või finantseerimisasutustelt kooskõlas finantsmääruse artikliga 224.

2. Komisjon sõlmib Moldovaga laenulepingu. Laenulepingus määratakse kindlaks rahastust laenuna antava toetuse maksimaalne summa, ajavahemik, millal laenu on võimalik saada, ja üksikasjalikud tingimused. Laenude maksimaalne tagasimaksmise tähtaeg on 40 aastat alates laenulepingu allkirjastamise kuupäevast.

Lisaks finantsmääruse artikli 223 lõikele 4 ja erandina sellest peab laenuleping sisaldama eelmaksete summat ja eelmaksete tasaarvestamise sätteid.

3. Laenuleping tehakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule ühel ajal kättesaadavaks.

Artikkel 16

Eraldised

1. Laenude katteks moodustatakse rahastamispaketist, mis on määruse (EL) 2021/947 artikli 6 lõike 2 punkti a kohaselt eraldatud naabruspiirkonna geograafilisele programmile, 9 % määra alusel eraldised ja neid kasutatakse samasuguste riskide katmiseks moodustatud eraldiste osana.

2. Erandina finantsmääruse artikli 214 lõike 2 viimasest lausest moodustatakse eraldised järkjärgult ja need peavad olema täissummas moodustatud hiljemalt siis, kui laenud on täielikult välja makstud.

3. Eraldiste määr vaadatakse läbi vähemalt iga kolme aasta järel alates käesoleva määruse jõustumise kuupäevast kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 5 neljandas lõigus sätestatud menetlusega.

Artikkel 17

Eelmaksed

1. Pärast reformikava esitamist komisjonile võib Moldova taotleda eelmaksete tegemist kuni 18 % ulatuses artikli 6 lõike 1 kohaselt rahastu raames ette nähtud kogusummast, millest on maha arvatud täiendav toetus, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonidele antav toetus ja tehniline abi, ning laenude katteks moodustatavad eraldised.

2. Komisjon võib taotletud eelmaksed teha pärast artiklis 13 osutatud rakendusotsuse vastuvõtmist ning rahastulepingu ja laenulepingu jõustumist. Rahalised vahendid makstakse välja kooskõlas artikli 19 lõike 3 esimese lausega ja tingimusel, et artiklis 5 sätestatud eeltingimused on täidetud.

3. Komisjon määrab kindlaks eelmaksete tegemise ajakava; eelmakseid võib teha ühe korraga või mitmes jaos.

Artikkel 18

Investeerimisprojektide elluviimine naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames

1. Et liidu rahalise toetuse abil lisainvesteeringuid ligi meelitada, tehakse reformikava toetavaid investeeringuid koostöös rahvusvaheliste finantseerimisasutustega naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heaks kiidetud investeerimisprojektide vormis.

2. Kui kõik kohaldatavad tingimused on rahuldavalt täidetud, võtab komisjon vastu otsuse, millega antakse luba rahaliste vahendite väljamaksmiseks, nagu on osutatud artikli 19 lõikes 3. Kõnealuses otsuses määratakse kooskõlas artikli 6 lõikega 1 kindlaks tagastamatu toetusena kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite summa, mille liit annab naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heakskiidetud projektidele, ning finantsabi summa, mis tuleb Moldovale välja maksta laenuna antava toetusena. Kõnealuses otsuses määratakse ka kooskõlas artikli 8 lõike 5 punktis c osutatud rahastulepingus ette nähtud suhtarvuga kindlaks see osa laenuna antavast toetusest, mille Moldova teeb kättesaadavaks naabruspoliitika investeerimisplatvormi raames heaks kiidetud projektide kaasrahastamiseks.

Artikkel 19

Väljamaksmistingimuste täitmise hindamine, rahaliste vahendite kinnipidamine ja vähendamine ning maksete tegemist käsitlevad normid

1. Moldova esitab reformikavas kindlaks määratud mõõdetavate kvantitatiivsete või kvalitatiivsete vahe-eesmärkidega seotud väljamaksmistingimuste täitmisega seoses kaks korda aastas hiljemalt kaks kuud pärast komisjoni rakendusotsuses sätestatud tähtaega igakülgselt põhjendatud taotluse rahaliste vahendite väljamaksmiseks.

2. Komisjon hindab põhjendamatu viivituseta, kas Moldova on täitnud artiklis 5 sätestatud eeltingimused ja järginud artikli 10 lõikes 3 sätestatud rahastamispõhimõtteid ning rahuldavalt täitnud artiklis 13 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatud väljamaksmistingimused. Kui komisjon leiab, et Moldova ei täida enam varem täidetud väljamaksmistingimusi, mille eest komisjon oli varem väljamakseid teinud, vähendab komisjon tulevasi väljamakseid sellele vastava summa võrra.

Komisjoni võivad kõnealuse hindamise tegemisel abistada eksperdid, sealhulgas liikmesriikide eksperdid. Kui rahaliste vahendite väljamaksmise taotlus või laenu väljamaksmise taotlus hõlmab artikli 22 lõikes 2 osutatud, läbirääkimiste 32. peatükiga seotud meedet, ei võta komisjon vastu otsust, millega antakse rahaliste vahendite väljamaksmiseks luba, välja arvatud juhul, kui ta annab sellisele meetmele positiivse hinnangu.

3. Kui komisjon annab kõigi kohaldatavate tingimuste rahuldava täitmise kohta positiivse hinnangu, teavitab ta põhjendamatu viivituseta Euroopa Parlamenti ja nõukogu, enne kui ta võtab vastu otsuse, millega lubab kõnealustele tingimustele vastavad rahalised vahendid välja maksta. Nende summade puhul käsitatakse otsust artiklis 10 osutatud tingimusena.

4. Kui komisjon annab negatiivse hinnangu, sest mõni tingimus ei ole ajakava kohaselt täidetud, peab ta sellisele tingimusele vastavad rahalised vahendid kinni. Komisjon teavitab kõnealusest hinnangust viivitamata Euroopa Parlamenti ja nõukogu. Kinnipeetud summad makstakse välja alles siis, kui Moldova on järgnevas rahaliste vahendite väljamaksmise taotluses igakülgselt põhjendanud, et ta on võtnud vastavate tingimuste rahuldavaks täitmiseks vajalikud meetmed.

5. Kui komisjon jõuab järeldusele, et Moldova ei ole 12 kuu jooksul alates lõikes 4 osutatud algse negatiivse hinnangu saamisest vajalikke meetmeid võtnud, vähendab komisjon tagastamatu rahalise toetuse ja laenu summat proportsionaalselt vastavalt sellele osale, mis vastab asjaomastele väljamaksmistingimustele. Rakendamise esimesel aastal kohaldatakse 24-kuulist tähtaega, mida hakatakse lugema alates lõikes 4 osutatud esialgsest negatiivsest hinnangust. Moldova võib esitada seisukohad kahe kuu jooksul alates ajahetkest, mil teda komisjoni järeldustest teavitati.

6. Ühtegi summat, mis vastab väljamaksmistingimustele, mida ei ole 31. detsembriks 2028 täidetud, Moldovale välja ei maksta ja see vabastatakse või lahutatakse laenudena antava toetuse maksmiseks saada olevast summast, olenevalt sellest, kumb on asjakohane.

7. Komisjon võib tagastamatu rahalise toetuse summat vähendada ja nõuda Moldovalt muu hulgas tasaarvestuse teel sisse mis tahes summa, mis on kulutatud rahastu eesmärkide saavutamiseks, vähendada Moldovale väljamakstavat laenusummat või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist vastavalt laenulepingule, kui rahalisi vahendeid on välja makstud alusetult, kui on kindlaks tehtud või muu hulgas OLAFi esitatud teabe või kontrollikoja esitatud aruannete alusel on tõsine kahtlus, et on toimunud liidu finantshuve kahjustav õigusnormide rikkumine, kelmus, pettus, korruptsioon või

huvide konflikt, mida Moldova ei ole kõrvaldanud, või kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkide täitmisel on toimunud tagasiminek, või kui pärast makse tegemist leitakse, et vahe-eesmärgid ei olnud rahuldavalt täidetud, või esineb rahastulepingutest või laenulepingutest tuleneva kohustuse oluline rikkumine. Komisjon teavitab enne sellise vähendamisotsuse tegemist Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

8. Erandina finantsmääruse artikli 116 lõikest 2 algab finantsmääruse artikli 116 lõike 1 punktis a osutatud maksetähtaeg kuupäevast, mil teavitatakse käesoleva artikli lõike 3 kohasest otsusest, millega kiidetakse Moldovale väljamakse tegemine heaks.

9. Finantsmääruse artikli 116 lõiget 5 ei kohaldata finantsabina tehtud maksete suhtes, mis suunatakse otse Moldova riigikassasse vastavalt käesolevale artiklile ja käesoleva määruse artiklile 21.

10. Käesoleva artikli kohane tagastamatu rahaline toetus makstakse välja kooskõlas iga-aastase eelarvemenetluse käigus kindlaks määratud eelarveassigneeringutega ja käesoleva artikli kohased laenusummad makstakse välja sõltuvalt olemasolevatest rahalistest vahenditest. Rahalised vahendid makstakse välja osamaksetena. Osamakse võib välja maksta ühe korraga või mitmes jaos.

11. Summad makstakse välja pärast lõikes 3 osutatud otsuse tegemist kooskõlas laenulepinguga.

12. Laenuna antava toetuse summad makstakse välja tingimusel, et Moldova esitab laenulepingus kindlaks määratud vormis maksetaotluse kooskõlas rahastulepingu sätetega.

Artikke 20

Reformikava rakendamiseks rahalisi vahendeid saavate isikute ja üksustega seotud läbipaistvus

1. Moldova avaldab ajakohastatud andmed selliste vahendite lõplike saajate kohta, kes saavad kolme aasta jooksul rahastust reformide ja investeeringute tegemiseks rahalisi vahendeid kumulatiivselt rohkem kui 50 000 eurot.

2. Järgides hoolikalt konfidentsiaalsus- ja turvalisusnõudeid, eelkõige isikuandmete kaitse osas, avaldatakse lõikes 1 osutatud vahendite lõplike saajate kohta veebilehel masinloetavas vormingus, saadud rahaliste vahendite kogusumma alusel järjestatuna järgmine teave:

a) juriidilise isiku puhul vahendite lõpliku saaja täielik juriidiline nimi ja käibemaksukohustuslasena registreerimise number või maksukohustuslasena registreerimise number, kui see on olemas, või muu juriidilise isiku suhtes kohaldatavate õigusaktidega kehtestatud kordumatu tunnus;

b) füüsilise isiku puhul vahendite lõpliku saaja ees- ja perekonnanimi või ees- ja perekonnanimed;

c) vahendite lõpliku saaja saadud summa ning rahastu raames tehtavad reformid ja investeeringud, millesse selle summaga panustatakse.

3. Lõikes 2 osutatud teavet ei avaldata, kui avalikustamine võib ohustada asjaomaste vahendite lõplike saajate õigusi ja vabadusi või tõsiselt kahjustada nende ärihuve. See teave tehakse komisjonile kättesaadavaks.

4. Moldova edastab komisjonile vähemalt kord aastas andmed käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendite lõplike saajate kohta elektrooniliselt ja masinloetavas vormingus, mis määratakse kindlaks rahastulepingus, nagu on osutatud artikli 8 lõike 5 punktis l.

IV PEATÜKK

LIIDU FINANTSHUVIDE KAITSE

Artikkel 21

Liidu finantshuvide kaitse

1. Rahastu rakendamisel võtavad komisjon ja Moldova kõik asjakohased meetmed liidu finantshuvide kaitseks, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet ja rahastu toimimise eritingimusi, artikli 5 lõikes 1 sätestatud eeltingimusi ning rahastulepingus kindlaks määratud tingimusi, eelkõige seoses kelmuse, pettuse, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega, samuti rahastust eraldatud vahendeid kahjustavate süütegude uurimise ja nende eest süüdistuse esitamisega. Moldova kohustub võtma kasutusele toimivad ja tõhusad juhtimis- ja kontrollisüsteemid ning tagab, et valesti makstud või ebaõigesti kasutatud summad on võimalik sisse nõuda.

2. Rahastulepingus määratakse kindlaks järgmised Moldova kohustused:

a) korrapäraselt kontrollida, kas eraldatud rahalisi vahendeid on kasutatud kooskõlas kohaldatavate normidega, eelkõige seoses kelmuse, pettuse, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega;

b) kaitsta rikkumisest teatajaid;

c) võtta sobivaid meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada kelmusi, pettusi, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi ning uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi, et avastada ja vältida topeltrahastamist ning võtta õiguslikke meetmeid omastatud rahaliste vahendite sissenõudmiseks, sealhulgas seoses reformikava kohaste reformide ja investeerimisprojektide või -programmide elluviimise meetmetega, ning võtta asjakohaseid meetmeid, et menetleda kohaldataval juhul ja viivitamata Euroopa Prokuratuuri ja liikmesriikide pädevate asutuste vastastikuse õigusabi taotlusi, mis on seotud rahastust antud vahendeid kahjustavate kuritegudega;

d) tagada lõike 1 kohaldamisel, eelkõige reformikava reformide elluviimisega seotud rahaliste vahendite kasutamise kontrollimisel, et kooskõlas liidu andmekaitsepõhimõtete ja kohaldatavate andmekaitsenormidega kogutakse III peatüki kohaste reformikava meetmete rakendamiseks rahalisi vahendeid saavate isikute ja üksuste, sealhulgas tegelike kasusaajate kohta piisavaid andmeid ning nendele andmetele antakse juurdepääs;

e) anda komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuurile selgesõnaline volitus kasutada oma õigusi, mis on sätestatud finantsmääruse artiklis 129.

3. Rahastulepingus määratakse ka kindlaks, et komisjonil on õigus rahastust antava tagastamatu rahalise toetuse summat proportsionaalselt vähendada ja nõuda Moldovalt muu hulgas tasaarvestuse teel sisse mis tahes summa, mis on rahastu eesmärkide saavutamiseks kulutatud, ja vähendada Moldovale väljamakstavat laenusummat või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist vastavalt laenulepingule, kui rahalisi vahendeid on välja makstud alusetult, kui on kindlaks tehtud või on tõsine kahtlus, et on toimunud liidu finantshuve kahjustav õigusnormide rikkumine, kelmus, pettus, korruptsioon või huvide konflikt, mida Moldova ei ole kõrvaldanud, või kui pärast makse tegemist leiab komisjon, et vahe-eesmärgid ei olnud rahuldavalt täidetud, kui on kindlaks tehtud või on tõsine kahtlus, et on toimunud rahastulepingust või laenulepingust tuleneva kohustuse oluline rikkumine. Kui komisjon otsustab, millised summad tuleb sisse nõuda või ennetähtaegselt tagasi maksta või milliseid summasid vähendatakse, järgib ta proportsionaalsuse põhimõtet ning võtab arvesse asjaomase liidu finantshuve kahjustava õigusnormide rikkumise, kelmuse, pettuse, korruptsiooni või huvide konflikti tõsidust või kohustuse rikkumise olulisust. Enne vähendamist või ennetähtaegse tagasimaksmise nõudmist antakse Moldovale võimalus esitada oma seisukohad.

4. Rahastu vahendeid haldavad isikud ja üksused teatavad igast liidu finantshuve kahjustavast võimalikust kelmuse, pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti ja õigusnormide rikkumise juhtumist viivitamata komisjonile ja OLAFile.

Artikkel 22

Moldova sisesüsteemide ja auditeerimisasutuse roll

1. Rahastust finantsabina kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite puhul võib komisjon tugineda Moldova loodud auditeerimisasutusele, kelle ülesanne on avaliku sektori kulutusi kontrollida. Asjakohasel juhul tugineb komisjon ka artikli 4 lõikes 9 osutatud täiendavale demokraatlikule kontrollile.

2. Reformikavas seatakse selle esimestel rakendusaastatel prioriteediks reformid, mis on seotud läbirääkimiste 32. peatükiga, eelkõige avaliku sektori finantsjuhtimise ja sisekontrolliga ning pettusevastase võitlusega, samuti läbirääkimiste 23. ja 24. peatükiga, eelkõige õigusemõistmise, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevusega, ning läbirääkimiste 8. peatükiga, eelkõige riigiabi kontrolliga.

3. Moldova annab komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmusest ja pettusest, mille kohta on tehtud esmane halduslik või kohtulik järeldus, ning hoiab komisjoni kursis sellise õigusnormide rikkumisega seotud haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Need teated esitatakse elektrooniliselt, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

4. Lõikes 1 osutatud auditeerimisasutused peavad kontrollikoja, OLAFi ja asjakohasel juhul Euroopa Prokuratuuriga korrapärast dialoogi.

5. Komisjon võib riskianalüüsi ja lõikes 1 osutatud auditeerimisasutustega peetava dialoogi põhjal vaadata Moldova eelarve täitmise süsteemid põhjalikult läbi ning anda soovitusi süsteemide parandamiseks.

6. Komisjon võib anda Moldovale soovitusi kõigil sellistel juhtudel, kus pädevad asutused ei ole komisjoni arvates võtnud vajalikke meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada kelmust, pettust, korruptsiooni, huvide konflikti ja õigusnormide rikkumist, mis on kahjustanud või ähvardavad tõsiselt kahjustada rahastust kaetavate kulude usaldusväärset finantsjuhtimist, ning kõigil sellistel juhtudel, kus ta teeb kindlaks puudused, mis mõjutavad nende asutuste kehtestatud kontrollisüsteemi ülesehitust ja toimimist. Moldova peab neid soovitusi järgima või põhjendama, miks ta ei ole seda teinud.

V PEATÜKK

SEIRE, ARUANDLUS JA HINDAMINE

Artikkel 23

Seire ja aruandlus

1. Komisjon seirab rahastu rakendamist ja hindab artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamist. Rakendamise seire on sihipärane ja rahastulepingu alusel elluviidava tegevusega proportsionaalne ning see ei piira määruses (EL) 2021/947 sätestatud aruandlusnõuete kohaldamist. Artikli 11 lõikes 2 osutatud näitajad peavad aitama komisjonil rahastu seiret teha.

2. Rahastulepingus määratakse kindlaks reeglid ja kord, mille kohaselt peab Moldova lõike 1 kohaldamiseks esitama komisjonile aruande.

3. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule igal aastal aruande selle kohta, milliseid edusamme on tehtud käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks. Lisaks iga-aastasele aruandele tutvustatakse kaks korda aastas rahastu rakendamise seisu.

4. Komisjon esitab lõikes 3 osutatud iga-aastase aruande artikli 28 lõikes 1 osutatud komiteele.

5. Komisjon annab Moldova reformikava rakendamisel tehtud edusammudest aru määruse (EL) 2024/1449 alusel loodud rahastu tulemustabeli raames.

Artikkel 24

Rahastu tulemustabel

Komisjon kajastab reformikava rakendamisel tehtud edusamme määruse (EL) 2024/1449 alusel loodud rahastu tulemustabelis.

Artikkel 25

Rahastu hindamine

1. Pärast 31. detsembrit 2027, ent hiljemalt 31. detsembril 2031 teeb komisjon rahastu sõltumatu järelhindamise. Selle käigus hinnatakse liidu panust rahastu eesmärkide saavutamisse.

2. Järelhindamisel lähtutakse OECD arenguabi komitee hea tava põhimõtetest, püüdes kindlaks teha, kas rahastu eesmärgid on saavutatud, ja esitada soovitusi edasise tegevuse täiustamiseks.

3. Komisjon edastab järelhindamise tulemused ja järeldused koos oma seisukohtade ja järelmeetmetega Euroopa Parlamendile, nõukogule ja liikmesriikidele. Järelhindamist võib Euroopa Parlamendi, nõukogu või liikmesriikide taotluse korral arutada. Tulemusi kasutatakse tulevaste programmide ja meetmete ettevalmistamisel ning vahendite eraldamisel. Järelhindamise tulemused ja järelmeetmed tehakse üldsusele kättesaadavaks.

4. Komisjon kaasab käesoleva määruse alusel eraldatavate liidu rahaliste vahendite hindamisse asjakohasel määral kõik sidusrühmad, sealhulgas Moldova, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, ning võib asjakohasel juhul teha Moldova aktiivsel osalusel ühiseid hindamisi koos liikmesriikide ja teiste partneritega.

Artikkel 26

Moldova aruandlus majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames

Moldova esitab kord aastas majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames aruande oma reformikava reformiga seotud osa täitmisel tehtud edusammude kohta.

Artikkel 27

Parlamentaarne järelevalve ja kontroll rahastu üle

1. Komisjon annab Euroopa Parlamendi pädevatele komisjonidele aru rahastu ja reformikava rakendamisest. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile kirjalikult teabe järgmise kohta:

a) rahastu rakendamisel tehtud edusammud;

b) hinnang reformikavale;

c) artikli 23 lõikes 3 osutatud aruande peamised järeldused;

d) kohaldataval juhul väljamaksmis-, kinnipidamis- ja vähendamistoimingud, sealhulgas kõik tähelepanekud, mis esitati selleks, et tagada tingimuste rahuldav täitmine, ning

e) rahastu rakendamisega seotud muud asjakohased tegurid.

2. Euroopa Parlament ja komisjon peavad korrapärast dialoogi, mis toimub vähemalt korra aastas ja mis võib toimuda instrumendiga „Globaalne Euroopa“ seotud kõrgetasemelise geopoliitilise dialoogiga samal ajal.

3. Komisjon võtab asjakohasel juhul arvesse kõiki lõikes 2 osutatud dialoogi raames väljendatud seisukohti, sealhulgas võimalikke Euroopa Parlamendi resolutsioone.

VI PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 28

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee, mis on loodud määrusega (EL) 2021/947. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

3. Kui komitee artikli 13 lõikes 1 ja artikli 14 lõikes 2 osutatud rakendusotsuste kohta arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ning kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

Artikkel 29

Teave, teavitustegevus ja avalikustamine

1. Ilma et see piiraks määruses (EL) 2021/947 sätestatud nõuete kohaldamist, tegeleb komisjon teavitustegevusega, sealhulgas koos Moldovaga elluviidava teavitustegevusega, mille eesmärk on tagada, et liidu osa reformikavas ette nähtud rahalise toetuse katmisel on nähtav. Komisjon tagab, et rahastust antavast toetusest teavitatakse ja seda kinnitatakse raha päritolu kajastava märkega. Tegevus, mida rahastust rahastatakse, viiakse ellu kooskõlas liidu rahastatava välistegevuse teavitamis- ja nähtavusnõuetega ning muude asjakohaste suunistega.

2. Liidu rahaliste vahendite saajad juhivad aktiivselt tähelepanu nende vahendite päritolule ja tagavad liidupoolse rahastamise nähtavuse, näidates seda kohaldataval juhul muu hulgas liidu embleemi ja raha päritolu kajastava märkega „rahastanud Euroopa Liit“, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sihipärast teavet, mis on järjepidev, mõjus ja proportsionaalne.

3. Teave, teavitustegevus ja avalikustamine toimuvad ligipääsetavas vormis.

Artikkel 30

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 18. märts 2025

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*
R. METSOLA	A. SZŁAPKA